

УДК 377.09:005.336.2-027.561:631.372-051

DOI 10.31376/2410-0897-2018-2-37-132-139

Руслан Михайлович Недашківський,
аспірант Інституту професійно-технічної освіти
НАПН України, м. Київ,
e-mail: ruslan0163@gmail.com

ЗМІСТ ТА СТРУКТУРА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ТРАКТОРИСТІВ-МАШИНІСТІВ

У статті узагальнено окремі аспекти компетентнісного підходу в професійно-технічній освіті, обґрунтовано визначення поняття «професійна компетентність майбутнього тракториста-машиніста»; визначено зміст, уточнено сутність та структуру професійної компетентності майбутніх трактористів-машиністів; конкретизовано зміст чотирьох взаємообумовлених та взаємозалежних компонентів: мотиваційно-ціннісного, практично-діяльнісного, когнітивного та особистісно-рефлексивного.

Ключові слова: компетентнісний підхід, тракторист-машиніст, компетентність, професійна діяльність, здатність, компонент.

Постановка проблеми. Нині навчально-виховний процес у вищому професійно-технічному навчальному закладі має бути спрямований на формування особистості, здатної ефективно виконувати завдання та обов'язки продуктивного, творчого рівня професійної діяльності.

В умовах динамічного реформування аграрного сектору економіки країни різко виріс попит на робітників, які вже з перших днів роботи за фахом здатні компетентно, ефективно й відповідально виконувати складні виробничі завдання, готові до постійного професійного зростання, соціальної та професійної мобільності. Означені обставини детермінують певні зміни й в організації підготовки фахівців-аграрників. Переорієнтація на активні практичні дії особистості, що забезпечують успіх у соціально-економічній перебудові суспільства, викликала зростання вимог до якості підготовки кваліфікованих робітничих кадрів. Це вимагає від фахівців цілеспрямованих та енергійних зусиль і здібностей долати стереотипи, що склалися, підходи в підвищенні своєї професійної компетентності, своїх професійних і особистісних якостей. Саме тому формування професійної компетентності майбутніх трактористів-машиністів є надзвичайно актуальною проблемою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема застосування компетентнісного підходу до підготовки фахівців, кваліфікованих робітників привертала увагу багатьох науковців. Фундаментальне значення для педагогічної науки в розробленні проблем формування професійної компетентності мають роботи С. Амеліної, В. Байденка, Н. Бібік, С. Гончаренка, І. Зязюна, І. Зимньої, В. Кременя, Н. Нічкало, С. Ніколаєнка, В. Лугового, В. Радкевич, О. Локшиної, О. Малицької, О. Пометун, С. Сисоєвої, А. Вербицького, О. Коваленко, А. Субетто, В. Ягупова. Наукові аспекти професійної підготовки кваліфікованих робітників, зокрема і для сільськогосподарського виробництва, порушувалися М. Артюшиною, М. Вайнтраубом, Г. Васяновичем, Т. Герлянд, Д. Гуменним, Р. Гуревичем, О. Діденком, О. Єжовою, Г. Єльніковою, Д. Закатновим, Л. Карташовою, Н. Кудикиною, А. Литвином, П. Лузаном, Г. Лукяненко, В. Маньком, І. Мося, В. Орловим, Л. Петренко, Л. Романенко, Г. Романовою, В. Свистун, Л. Сушенцевою, В. Ягуповим та ін. Однак поза увагою вчених залишилися вкрай важливі змістово-технологічні аспекти формування професійної компетентності майбутніх трактористів-машиністів сільськогосподарського виробництва.

Мета статті полягає в узагальненні окремих аспектів реалізації компетентнісного підходу в професійно-технічній освіті, конкретизації змісту та уточненні структури професійної компетентності майбутніх трактористів-машиністів.

Виклад основного матеріалу. Практична реалізація нової освітньої моделі в нашій державі започаткована прийняттям Національної рамки кваліфікацій (НРК), яка затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 року № 1341 і стала суттєвим нормативно-правовим підґрунтям у впровадженні компетентнісної освіти [1]. Підкреслимо, що НРК – це визнана на національному та міжнародному рівнях цілісна система, що дозволяє несуперечливо вимірювати, зіставляти та співвідносити один з одним усі досягнення в галузі навчання та встановлює відношення між усіма дипломами/сертифікатами освіти й навчання. Іншими словами, це системний і структурований за компетентностями опис кваліфікаційних рівнів. У НРК зафіксовано, що компетентність – це здатність особи до виконання певного виду діяльності, що виражається через знання, розуміння, уміння, цінності, інші особисті якості.

Загально визнано, що методологія компетентнісного підходу в освіті ґрунтується на концептуальній ідеї заміни усталеного роками репродуктивного навчання творчо дієвим, яке має сприяти не лише оволодінню знаннями, вміннями та навичками, а й особистісному розвитку тих, хто навчається, формуванню системи соціокультурних потреб, цінностей суспільного життя. Таким чином, особливість цього підходу полягає у тому, що він не обмежується обсягами знань, умінь та навичок, а спрямований на всебічний, цілісний розвиток особистості.

Оскільки предметом нашого дослідження є професійна компетентність майбутніх трактористів-машиністів, звернемося безпосередньо до трактування вченими терміна «професійна компетентність».

Термін «професійна компетентність» складається з двох категорій – «професія» і «компетентність». Професія (від лат. Professio – офіційно вказане заняття) – вид трудової діяльності людини, яка володіє комплексом теоретичних знань і практичних навичок, отриманих у результаті спеціальної підготовки і досвіду роботи [2].

У зміст професійної компетентності І. Зязюн включає знання предмета, методики його викладання, педагогіки й психології та рівень розвитку професійної самосвідомості, індивідуально-типові особливості й професійно значущі якості. Л. Мітіна ж під професійною компетентністю розуміє гармонійне співвідношення елементів дієвої і комунікативної (культура спілкування, навички соціальної поведінки) підструктур. На її погляд, професійна компетентність охоплює знання, вміння, навички, а також способи і прийоми реалізації їх у діяльності, спілкуванні, розвитку (саморозвитку) особистості [5].

Як справедливо стверджують Д. Чернілевський і М. Томчук, категорія професійної компетентності визначається рівнем власне професійної освіти, досвідом та індивідуальними здібностями людини, її мотивованим прагненням до безперервної самоосвіти та самовдосконалення, творчим і відповідальним ставленням до справи [10, с. 116]. Подібні думки виголошує й І. Зимня, зазначаючи, що це якість особистості, яка ґрунтується на знаннях, інтелектуально й особистісно обумовленому досвіді соціально-професійної життєдіяльності людини [4].

Відзначаючи, що поняття «професійна компетентність» не може бути сприйняттям лише через певну суму предметних знань і умінь, Р. Решетник пропонує розглядати його як «...загальну здатність і готовність особистості до фахової діяльності, яка ґрунтується на знаннях і досвіді, набутих завдяки навчанню та виробничій діяльності, орієнтованих на самостійну участь особистості в обраній галузі професійної діяльності» [7, с. 164].

Цілком слушно, на нашу думку, пропонують трактувати професійну компетентність дослідники, які пов'язують її з готовністю здійснювати професійну діяльність. Так, Ю. Татур трактує професійну компетентність фахівця з вищою освітою як «...проявлені ним на практиці прагнення і здатність (готовність) реалізувати власний потенціал (знання, вміння, досвід, особистісні якості тощо для успішної, творчої (продуктивної) діяльності у професійній і соціальній сфері, усвідомлюючи соціальну значущість і особистісну відповідальність за результати цієї діяльності, необхідність її постійного удосконалення» [9, с. 9]. Зокрема, Т. Добутько пропонує трактувати означений термін як єдність теоретичної і практичної готовності фахівця до здійснення діяльності [3]. В. Свистун розширила і уточнила зміст цього поняття таким чином [8, с. 144]: «Професійна компетентність – це теоретична, практична та психологічна підготовленість особистості майбутнього фахівця до професійної діяльності, що проявляється в його творчій здатності та всебічній (особистісній, професійній, психологічній) готовності до її ефективного здійснення та досягнення оптимальних результатів».

Зокрема, науковці визначають зміст професійної компетентності, застосовуючи такі основні положення:

- це сукупність професійних здатностей (Л. Анциферова);
- це складна система внутрішніх психічних станів і властивостей особистості фахівця, що проявляється в його готовності та здатності до здійснення професійної діяльності (Ю. Варданян);
- це сукупність професійних знань, умінь, а також способи виконання професійної діяльності (Е. Зеєр);
- це здатність фахівця від моменту початку своєї професійної діяльності на рівні визначеного державою певного стандарту відповідати суспільним вимогам професії шляхом ефективної професійної діяльності та демонструвати належні особистісні якості (С. Іванова);
- це характеристика, яка відображає ділові та особистісні якості фахівця, рівень знань, умінь, досвіду, достатній для того, щоб досягти мети в певному виді професійної діяльності, а також моральну позицію фахівця (Л. Мітіна);
- це здатність до актуального виконання діяльності (М. Чошанов) та ін.

На підставі здійсненого аналізу сучасної вітчизняної літератури щодо сутності професійної компетентності можна розглянути визначення цього поняття залежно від основних родових ознак:

комбінації, характеру, утворення, властивості, якості тощо.

Так, В. Ягупов розкриває сутність професійної компетентності через утворення: «Професійна компетентність фахівця є, на нашу думку, складним інтегральним інтелектуальним, професійним і особистісним утворенням, яке формується у процесі його професійної підготовки у ВНЗ, проявляється, розвивається і вдосконалюється у професійній діяльності, а ефективність її здійснення суттєво залежить від видів його теоретичної, практичної та психологічної підготовленості до неї, особистісних, професійних і індивідуально-психічних якостей, сприйняття цілей, цінностей, змісту та особливостей цієї діяльності» [11].

Особистісно-діяльнісний підхід учених розкриває сутність професійної компетентності через компоненти, що характеризують фахівця як особистість, суб'єкта професійної діяльності й визначають її як особистісну властивість (Н. Кузьміна – професійно значущу, інтегративну якість особистості); (Л. Волошко, М. Лук'янова – сукупність здібностей, якостей та властивостей особистості; здатність особистості; інтегративне особистісне утворення, яке відображає єдність теоретичної і практичної готовності); (С. Демченко – сукупність комунікативних, конструктивних, організаторських умінь; структуру психічних рис, що формується внаслідок інтеграції досвіду, теоретичних знань, практичних умінь, значущих для фахівця особистісних якостей і характеризується мобільністю, гнучкістю, критичністю тощо).

На основі аналізу підходів учених до характеристик професійної діяльності та результатів власного наукового пошуку ми можемо виокремити такі складові професійної компетентності майбутніх трактористів-машиністів:

- здібності до самостійного отримання нових знань, використання їх у практичній діяльності;
- уміння розв'язувати професійно-виробничі проблеми завдяки особистим знанням;
- організація власних прийомів як теоретичного, так і практичного навчання;
- уміння використовувати нові технології інформації та комунікації;
- спрямованість на саморозвиток, уміння переборювати труднощі, невпевненість;
- відповідальність за організацію власної самоосвіти;
- постійний самоаналіз та самоконтроль за професійною діяльністю;
- уміння коригувати, вдосконалювати власні результати, отримані під час навчання: здатність перевіряти правильність та міцність засвоєння теоретичних, практичних умінь, правильність результатів розв'язання задач;
- адекватне оцінювання значення здобутих знань у власній діяльності, рефлексія;
- представлення, обґрунтування та захист результату, отриманого в процесі навчання;
- уміння приймати власні нестандартні рішення (на основі здобутих знань);
- уміння співпрацювати з оточуючими людьми на основі діалогу, здобувати знання шляхом колективної діяльності, прийняття рішення на основі співробітництва, толерантне ставлення до опозиційної точки зору;
- сформованість установки на соціальну відповідальність людини перед собою, суспільством, культурним середовищем;
- наявність інформаційної культури як уміння орієнтуватися в інформаційних потоках: відбирати, обробляти, зберігати та продуктивно використовувати інформацію;
- гнучкість застосування знань, умінь, навичок в умовах швидких змін знаходження нестандартних нових рішень на основі здобутих знань;
- уміння планувати власну діяльність (ставити мету, визначити завдання та терміни роботи);
- критичне ставлення до будь-якої отриманої інформації, професійне її переосмислення;
- упорядкування власних знань, знаходження зв'язків між ними, виявлення певних прогалин;
- уміння вибудовувати персональну життєву стратегію;
- структурування знань, ситуативно-адекватна актуалізація їх, розширення, збільшення накопичених знань;
- тісна єдність інтелектуального розвитку з формуванням особистості, здатність справлятися із суперечностями й невизначеностями свого життєвого досвіду;
- сформованість наочно-дієвого, наочно-образного та логічного мислення, володіння логічними інтелектуальними вміннями порівняння, аналізу, синтезу, абстрагування, систематизації, узагальнення тощо.
- уміння впорядкувати власне робоче місце та раціонально розподіляти час для виконання навчальних завдань.

Для ефективного формування та діагностики професійної компетентності майбутніх трактористів-машиністів необхідно детально вивчити структуру досліджуваного феномену.

Метою цілеспрямованої системи формування професійної компетентності майбутніх трактористів-машиністів є поетапний розвиток зазначеної компетентності як складної, інтегрованої властивості особистості від репродуктивних, виконавчих рівнів до продуктивних, творчих. Високий рівень професійної компетентності випускників є кінцевим результатом функціонування відповідної системи.

Досліджуючи сутність, структурні компоненти та фактори впливу на компетентність, Дж. Равен [6] описує модель Джонсона (рис. 1), яка показує, що поведінка індивіда є результатом взаємодії трьох змінних:

- 1) навичок і здібностей (компетентностей – Дж. Равен);
- 2) мотивації;
- 3) ситуації, в якій перебувають люди.

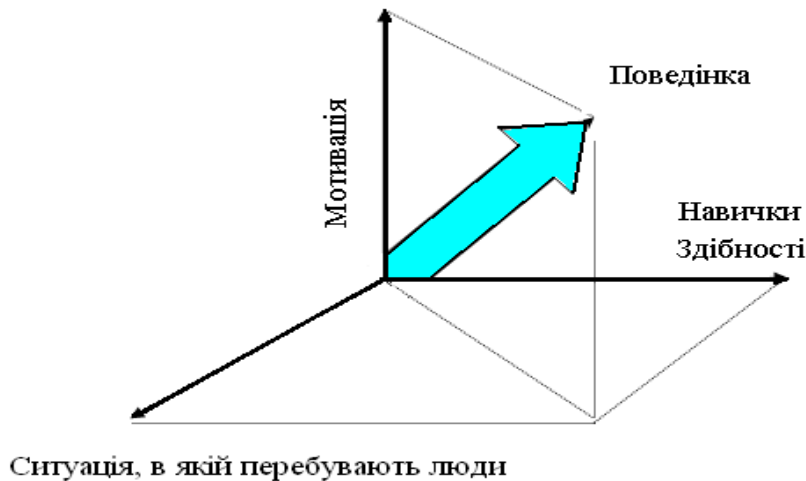

Рис. 1. Модель Джонсона

Аналізуючи вплив цих факторів, Дж. Равен робить такі висновки:

- а) компоненти компетентності будуть з'являтися і розвиватися лише в процесі виконання цікавої для людини діяльності, тобто мотивація є інтегральною частиною компетентності;
- б) конкретна ситуація, в якій опиняється індивід, безпосередньо впливає на цінності, які у нього формуються, й на можливості розвитку та оволодіння новими компетентностями;
- в) важливо враховувати вплив усіх трьох змінних;
- г) на поведінку впливає сприйняття людиною ситуації, в якій вона опинилася, розуміння нею стилю роботи в певній організації та очікування певних реакцій з боку інших людей;
- г) компоненти компетентності можуть оцінюватися лише щодо значущих для індивіда завдань;
- д) люди здатні проявляти всі свої компетентності лише тоді, коли сприймають ситуацію, в якій вони опинилися, як придатну для занять цікавою для них діяльністю.

Аналіз процесу організації професійної діяльності майбутніх трактористів-машиністів переконує, що в структурі професійної компетентності маємо виокремити такі взаємозалежні та взаємообумовлені компоненти: мотиваційно-ціннісний, практично-діяльнісний, когнітивний та особистісно-рефлексивний.

Зміст *мотиваційно-ціннісного* компонента містить спрямованість, інтерес, мотиви, потреби: наявність інтересу до поглибленого вивчення фахових дисциплін; орієнтацій особистості на оволодіння сучасними знаннями, бажання виконувати навчальне завдання. Цей компонент виконує функцію стимулювання професійної компетентності майбутнього тракториста-машиніста.

Практично-діяльнісний компонент професійної компетентності містить знання, навички, уміння, професійно значущі якості: здатність до компетентного сприйняття й аналізу професійно важливої інформації; до саморегуляції та вміння приймати рішення, професійної творчості, комунікативної компетентності й адекватної професійної самооцінки. У структурі професійної компетентності практично-діяльнісний компонент виконує технологічну, інструментальну функції.

Ефективність освіти майбутнього тракториста-машиніста прямо залежить від наявності знань, умінь і здатності застосовувати їх у професійній діяльності; умінь їх аналізувати, класифікувати і систематизувати. Ці здатності особистості у структурі професійної компетентності виділені в *когнітивний* компонент, який містить обсяг знань (ширину, глибину, системність), стиль мислення, теоретичну підготовленість до виконання певних практичних професійних дій, що формуватимуть необхідні вміння і навички.

Особистісно-рефлексивний компонент містить сукупність особистісно значущих і цінних прагнень, ідеалів, переконань, поглядів, ставлень до продукту та предмета діяльності; розуміння професійної компетентності як однієї з провідних професійних і соціальних цінностей; адекватну самооцінку власних можливостей у використанні інноваційних технологій, інформаційних ресурсів, упевненість у їх виборі та реалізації; здатність адекватно орієнтуватися в інноваціях; здатність брати на себе відповідальність за інформатизацію професійної діяльності; здатність до рефлексії у сфері пошуку та перетворення інформації, в опануванні та використанні інформаційних технологій. Рефлексія дозволяє виявити і подолати суперечності, що виникають у житті людини між знаннями і поведінкою, бажаним, можливим і дійсним. Завдяки рефлексивному механізму людина переходить на нові рівні свого розвитку.

Виділені в структурі професійної компетентності компоненти досить умовні, вони тісно переплітаються між собою і поєднані у цілісну інтеграційну схему (рис. 2).

Ця структурна модель, як і інші, лише відносно відображає всі характеристики структурних складових професійної компетентності майбутнього тракториста-машиніста. Більш ґрунтовно зміст професійної компетентності розкривають її функції:

Рис. 2. Структурні компоненти професійної компетентності майбутнього тракториста-машиніста

1) *інформаційно-комунікативна* – пов’язана зі створенням необхідного інформаційного потоку в процесі професійних взаємовідносин, що зумовлюють розвиток соціально значущих зв’язків у колективі, включає вміння чітко висловлювати думки, підтримувати професійний діалог;

2) *аналітико-конструктивна* – забезпечує володіння фаховою термінологією, здатність приймати рішення, готовність вирішувати професійні завдання використовуючи отримані знання;

3) *діяльнісно-регулятивна* – включає ініціативність у професійній діяльності, передбачає створення умов, щодо активного використання в процесі професійної комунікації фахової термінології;

4) *формульовно-розвивальна* – має на меті активний вплив на процес професійно-комунікативної діяльності, продуктивну реалізацію творчого потенціалу фахівців агропромислового комплексу;

5) *профілактико-виховна* – полягає в прогнозуванні, запобіганні негативним явищам та їх ліквідації у професійній діяльності.

Мотиваційно-ціннісний компонент реалізується через інформаційно-комунікативну, діяльнісно-регулятивну та формульовно-розвивальну функції; практично-діяльнісний компонент – через аналітико-конструктивну, діяльнісно-регулятивну та профілактико-виховну функції; когнітивний компонент – через усі функції професійної компетентності; особистісно-рефлексивний компонент спрямований на реалізацію формульовно-розвивальної та профілактико-виховної функції.

Запропонована структура професійної компетентності майбутнього тракториста-машиніста базується на розумінні цієї комплексної дефініції як інтегрованої професійної складової майбутнього спеціаліста, професійності – як мети та результату процесу професійної підготовки.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Сучасний майбутній кваліфікований робітник має оволодіти новими технологіями навчання, що забезпечують можливості формування інтегративного особистісного утворення, яке зумовлює готовність до професійної діяльності і здатність до ефективного її здійснення з метою самовдосконалення та професійного розвитку.

Визначені у дослідженні зміст та структурні компоненти (мотиваційно-ціннісний, практично-діяльнісний, когнітивний та особистісно-рефлексивний) професійної компетентності покладені в основу розроблення критеріально-діагностичного апарату дослідження, обґрунтування теоретичних і методичних аспектів формування властивості особистості майбутнього тракториста-машиніста.

Після висвітлення структурних складових професійної компетентності логічно і доцільно визначити провідні детермінанти формування та розвитку досліджуваного феномену – педагогічні фактори та умови. На вказаних аспектах і зупинимо свій науковий пошук в подальших матеріалах нашого дослідження.

Список використаних джерел та літератури

1. Голубенко О. Л. Національна рамка кваліфікацій: стан реалізації в Україні / О. Л. Голубенко, Т. Ю. Морозова // Реалізація європейського досвіду компетентнісного підходу у вищій школі України : матеріали методологічного семінару. – К. : Педагогічна думка, 2009. – С. 113–120.
2. Демченко С. О. Розвиток професійно-педагогічної компетентності викладачів спеціальних дисциплін вищих технічних закладів освіти : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти / С. О. Демченко. – Кіровоград : Кіровоградський держ. пед. університет, 2005. – 20 с.
3. Добудько Т. В. Формирование профессиональной компетентности учителя информатики / Т. В. Добудько. – Самара : Сам ГПУ, 1999. – 340 с.
4. Зимняя И. А. Ключевые компетенции – новая парадигма результатов образования / И. А. Зимняя // Высшее образование сегодня. – 2003. – № 5. – С. 34–42.
5. Митина Л. М. Психологическое сопровождение выбора профессии : научно-методическое пособие / Л. М. Митина. – [2-е изд. испр.] – М. : Флинта, 2003. – 184 с.
6. Равен Дж. Компетентность в современном обществе. Выявление, развитие и реализация / Дж. Равен. – М. : Академия, 2002. – 412 с.
7. Решетник П. М. Професійна освіта і компетентність / П. М. Решетник, Н. Г. Батечко // Науковий вісник НАУ. – № 88. – 2005. – С. 157–163.
8. Свистун В. І. Підготовка майбутніх фахівців аграрної галузі до управлінської діяльності : монографія / Валентина Іванівна Свистун – К. : Науково-методичний центр аграрної освіти, 2006. – 343 с.
9. Татур Ю. Г. Компетентность в структуре модели качества подготовки специалиста / Ю. Г. Татур // Высшее образование сегодня. – 2004. – № 3. – С. 20–26.
10. Чернілевський Д. В. Педагогіка та психологія вищої школи : навч. посіб. для студ. ВНЗ. / Д. В. Чернілевський, М. І. Томчук. – Вінниця : Вінницький соціально-економічний інститут Університету «Україна», 2006. – 102 с.
11. Ягупов В. Компетентнісний підхід до формування змісту професійної підготовки майбутніх бакалаврів технічного профілю (на прикладі спеціальності «Інженерне матеріалознавство») / В. Ягупов, Н. Півень // Наукові записки. Серія: Педагогіка. – 2009. – № 3. – С. 287–291

Руслан Михайлович Недашковский,
аспірант Інститута професійно-технічного образования
НАПН України, г. Киев,
e-mail: ruslan0163@gmail.com

СОДЕРЖАНИЕ И СТРУКТУРА ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ ТРАКТОРИСТОВ-МАШИНИСТОВ

В статье обобщены отдельные аспекты компетентностного подхода в профессионально-техническом образовании, обосновано определение понятия «профессиональная компетентность будущего тракториста-машиниста»; определено содержание, уточнены сущность и структура профессиональной компетентности будущих трактористов-машинистов; конкретизировано содержание четырех взаимообусловленных и взаимосвязанных компонентов: мотивационно-ценностного, практико-деятельностного, когнитивного и личностно-рефлексивного.

Ключевые слова: компетентностный подход, тракторист-машинист, компетентность, профессиональная деятельность, способность, компонент.

Ruslan Nedashcivskiy,
postgraduate student at the Institute
of Vocational Education
National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv,
e-mail: ruslan0163@gmail.com

CONTENT AND STRUCTURE OF FUTURE TRACTOR DRIVER PROFESSIONAL COMPETENCE

The article summarizes some aspects of the competence approach in vocational education, substantiates the definition of «the future tractor-driver professional competence»; the content, the essence and structure of professional competence of future tractor drivers are specified; four interdependent and interrelated components of the content are specified: motivational-value, practical-activity, cognitive and person-reflexive.

Introduction. *In the conditions of dynamic reform of the agrarian sector of the country's economy, demand for workers who, since the first days of work in the specialty, are capable competently, efficiently and responsibly fulfill complex production tasks, ready for constant professional growth, social and professional mobility, has sharply increased. These circumstances determine certain changes in the organization of training specialists-agrarians. The reorientation to the active practical actions of the individual, ensuring success in the socio-economic restructuring of society, has led to an increase in the requirements for the quality of training of skilled workers. This requires specialist focused and energetic efforts and abilities to overcome stereotypes, existing approaches to increase their professional competence, their professional and personal qualities. That is why the formation of the professional competence of future tractor drivers is an extremely urgent problem.*

The purpose of the study is to summarize certain aspects of the implementation of a competent approach in vocational education, to specify content and refine the structure of professional competence of future tractor drivers.

Methods. *An analysis of the process of organizing the professional activities of future tractor drivers convinces us that, in the structure of professional competence, we must distinguish between such interdependent and mutually related components: motivational-value, practical-activity, cognitive and person-reflexive.*

Results. *The structure of the investigated phenomenon for the effective formation and diagnostics of professional competence of future tractor drivers is studied in detail.*

The proposed structure of professional competence of the future tractor engineer, based on the understanding of this complex definition as an integrated professional component of a future specialist, professionalism - as a goal and result of the process of professional training.

Originality. *The proposed structure of the professional competence of the future tractor driver.*

The content and structural components (motivational-value, practical-activity, cognitive and personality-reflexive) of professional competence of the future tractor engineer are determined in the study.

Conclusion. *A contemporary future skilled worker must master new training technologies that provide opportunities for the formation of an integrative personal formation that determines the readiness for professional activity and the ability to effectively implement it for the purpose of self-improvement and professional development.*

The content and structural components (motivational-value, practical-activity, cognitive and personality-reflexive) of professional competence determined in the study are the basis of the development of the criterion-diagnostic apparatus of the research, the substantiation of the theoretical and methodological aspects of the personality traits of the future tractor engineer.

After highlighting the structural components of professional competence, it is logical and appropriate to identify the leading determinants of the formation and development of the phenomenon under study - pedagogical factors and conditions. On the specified aspects and we will stop our scientific search in the further materials of our dissertation research.

Key words: *competence approach, tractor driver, competence, professional activity, ability, component.*

References

1. Golubenko O. L. Nacional`na ramka kvalifikacij: stan realizaciyi v Ukrayini / O. L. Golubenko, T. Yu. Morozova // Realizaciya yevropejs`kogo dosvidu kompetentnitsnogo pidxodu u vy`shnij shkoli Ukrayiny` : materialy` metodologichnogo seminaru. – K. : Pedagogichna dumka, 2009. – S. 113–120.
2. Demchenko S. O. Rozvy`tok profesijno-pedagogichnoyi kompetentnosti vy`kladachiv special`ny`x dy`scy`plin vy`shny`x texnichny`x zakladiv osvity` : avtopef. dy`s. na zdobuttya nauk. stupenya kand. ped. nauk : specz. 13.00.04 – teoriya i metody`ka profesijnoyi osvity` / S. O. Demchenko. – Kirovograd : Kirovograds`ky`j derzh. ped. universy`tet, 2005. – 20 s.
3. Dobud`ko T. V. Formy`rovany`e professy`onal`noj kompetentnosti` uchy`telya informaty`ky` / T. V. Dobud`ko. – Samara : Sam GPU, 1999. – 340 s.
4. Zy`mnyaya Y`. A. Klyuchevye kompetency`y` – novaya parady`gma rezul`tatov obrazovany`ya / Y`. A. Zy`mnyaya // Vysshee obrazovany`e segodnya. – 2003. – № 5. – S. 34–42.

5. My`ty`na L. M. Psy`xology`cheskoe soprovozhdeny`e v`ybora professy`y` : nauchno-metody`cheskoe posoby`e / L. M. My`ty`na. – [2-e y`zd. y`spr.] – M. : Fly`nta, 2003. – 184 s.
6. Raven Dzh. Kompetentnost` v sovremennom obshhestve. Vyavleny`e, razvy`ty`e y` realy`zacy`ya / Dzh. Raven. – M. : Akademy`ya, 2002. – 412 s.
7. Reshetny`k P. M. Profesijna osvita i kompetentnist` / P. M. Reshetny`k, N. G. Batechko // Naukovy`j visny`k NAU. – № 88. – 2005. – S. 157–163.
8. Svy`stun V. I. Pidgotovka majbutnix faxivciv agrarnoyi galuzi do upravlins`koyi diyal`nosti : monografiya / Valenty`na Ivanivna Svy`stun – K. : Naukovo-metody`chny`j centr agrarnoyi osvity`, 2006. – 343 s.
9. Tatur Yu. G. Kompetentnost` v strukture modely` kachestva podgotovky` specy`aly`sta / Yu. G. Tatur // Vysshee obrazovany`e segodnya. – 2004. – № 3. – S. 20–26.
10. Chernilevs`ky`j D. V. Pedagogika ta psy`xologiya vy`shhoyi shkoly` : navch. posib. dlya stud. VNZ. / D. V. Chernilevs`ky`j, M. I. Tomchuk. – Vinny`cya : Vinny`cz`ky`j social`no-ekonomichny`j insty`tut Universy`tetu «Ukrayina», 2006. – 102 s.
11. Yagupov V. Kompetentnisny`j pidxid do formuvannya zmistu profesijnoyi pidgotovky` majbutnix bakalavriv texnichnogo profilyu (na pry`kladi special`nosti «Inzhenerne materialoznavstvo») / Yagupov, N. Piven` // Naukovi zapy`sky`. Seriya: Pedagogika. – 2009. – № 3. – S. 287–291.

Отримано редакцією 30.04.2018 р.

УДК [378.007.2] :39

DOI 10.31376/2410-0897-2018-2-37-139-144

Микола Григорович Росновський,

кандидат сільськогосподарських наук, доцент
кафедри професійної освіти та технологій
сільськогосподарського виробництва
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка,
e-mail: nicolairos52@gmail.com

ВИКОРИСТАННЯ НАРОДОЗНАВЧОГО МАТЕРІАЛУ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ВИКЛАДАЧІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ

У публікації доведено, що використання народознавчого матеріалу в процесі вивчення дисциплін сільськогосподарського профілю буде сприяти кращому засвоєнню майбутніми викладачами професійного навчання відповідної теми заняття, вони будуть краще розуміти ті процеси та перетворення, які відбуваються в аграрній сфері нашої країни, у них буде проявлятися інтерес до духовної історії, культури, звичаїв та традицій українського народу.

Ключові слова: народознавство, підготовка викладачів практичного навчання, дисципліни аграрного профілю.

Постановка проблеми в загальному вигляді. В умовах демократизації українського суспільства поглиблюється інтерес до духовної історії, культури, звичаїв та традицій українського народу, оскільки достеменно відомо, що вивчення минувшини чинить вагомий вплив як на розуміння тих процесів, що відбуваються в сучасності, так і на спробу спрогнозувати майбутнє. Багато дослідників також указує ще й на ту обставину, що знання історії зародження та розвитку певної галузі народного господарства є також способом навчання – навчання на своїх та чужих помилках, що дозволяє у разі виникнення схожої ситуації у даний час копіювати успіх і, що головне, розуміння природи тих чи інших процесів дає змогу вдосконалювати їх у майбутньому.

Якщо раніше система професійної освіти готувала кадри для системи великих колективних господарств, то нині робиться акцент на підготовці фахівця-універсала широкого профілю, майбутнього фермера-підприємця, якому знань, навичок і вмінь, скажімо з будови та експлуатації тракторів та сільськогосподарських машин, буде замало.

Фермер-підприємець, який працюватиме на землі, повинен досконало володіти і використовувати у своїй практичній діяльності народознавчі знання, зокрема з агрономії. Народна агрономія – це та, яку створив народ. Це насамперед система прийнятих у даній місцевості методів і засобів вирощування культурних рослин, які передаються від покоління до покоління і засвоюються передовсім як певні знання, навички, вміння. Народна агрономія належить до тих могутніх феноменів, які давали змогу селянину за будь-яких погодних умов та за різних життєвих обставин виростити урожай, який